

SINIŠA HORVAT
Gimnazija Varaždin
sinisa.horvat@vz.t-com.hr

Primljeno: 03. 02. 2012.
Prihvaćeno: 20. 03. 2012.

KREŠIMIR FILIĆ – PROFESOR U VARAŽDINSKOJ GIMNAZIJI

Članak predstavlja profesora Krešimira Filića kao prosvjetnog djelatnika u varaždinskoj Gimnaziji. Osim marljivog i savjesnog rada u redovnoj nastavi, on je u periodu 1917. - 1942. godine, dao značajan doprinos i ostalim vidovima rada u školi, brinući o povijesno – geografskoj zbirci, pridonoseći organiziranju bogatog kulturno - umjetničkog života i brojnih vannastavnih aktivnosti i sudjelujući u radu niza školskih udruga. Posebno vrijedan bio je njegov prilog proslavi 300 - godišnjice varaždinske Gimnazije.

Premda je, tijekom svojeg bogatog radnog vijeka, bio angažiran na brojnim područjima na kojima je postizao rezultate vrijedne pozornosti, profesor Krešimir Filić je prije svega djelovao kao prosvjetni djelatnik i profesor u varaždinskoj Gimnaziji. Ovdje je godinama osiguravao svoju egzistenciju i uz podršku svojih kolega, ostvarivao velik broj hvale vrijednih aktivnosti.

Premda je rođen u Bjelovaru,¹ profesor Krešimir Filić je čitavo svoje djetinjstvo proveo u Varaždinu gdje je u periodu 1897.-1901. godine, pohađao pučku školu. Varaždinsku Gimnaziju upisao je šk. g. 1901./02.² kao član jedne od posljednjih generacija varaždinskih *klasičara*.³ Razredni starješina njegovog 1a ra-

¹ Njegov otac Petar Filić, službovao je kao financijski činovnik u Osijeku, a potom u istom svojstvu u Varaždinu. Zatim je premješten u Bjelovar gdje mu se, 16. veljače 1891. godine, rodio sin Krešimir. Budući da mu je supruga, Krešimirova majka Anka, rođena Bartolec podrijetlom bila Varaždinka, ubrzo je obitelj preselila u Varaždin gdje je otac prihvatio gradsku službu te je kao blagajnik i gradski računarski savjetnik ostao raditi sve do umirovljenja.

² *Izvoješće kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1901/2.*, str. 77.

³ Od 1910. godine su se u varaždinskoj Gimnaziji klasična odjeljenja postupno zamjenjivala realnim, pa je ova gimnazija prerasla u realnu.

zreda u prve dvije godine bio je profesor Ivan Praputnik koji mu je predavao latinski, hrvatski i njemački jezik.⁴ Od IV. do VIII. razreda razrednik mu je bio klasični filolog, profesor Milan Stahuljak, a uz spomenute profesore, predavali su mu: Vladoje Dolanski, čuveni prirodoslovci dr. Josip Križan, dr. Adolf Jurinac i Ivan Kenfelj, zatim Leonardo Jurmić i Ivan Milčetić. Uz profesora Dragutina Marića, povijest mu je predavao poznati i među učenicima omiljeni povjesničar Julije Janković. Profesor Janković se intenzivno bavio povijesnim istraživanjima, uređivanjem varaždinskog arhiva i pisanjem povijesnih rasprava i članaka pa se Krešimira Filića u neku ruku može smatrati njegovim nastavljачem. Ispit zrelosti Krešimir Filić položio je u ljetnom roku šk. g. 1908./09. jednoglasnom odlukom svih članova ispitnog povjerenstva.⁵

Studij zemljopisa i povijesti započeo je na Filozofskom fakultetu sveučilišta u Beču gdje je, u periodu 1909. - 1911. godine, tijekom četiri semestra slušao predavanja dr. Eduarda Briicknera i dr. Oberhummera iz zemljopisa, zatim dr. Alfonsa Dopscha, dr. Augusta Fourniera, iz povijesti te dr. Konstantina Jirečeka i dr. Milana Rešetara iz slavenske filologije. Ovdje je stekao obrazovanje i stručna znanja koja su mu kasnije poslužila u muzealnom radu.⁶ U periodu 1911. - 1913. godine nastavio je studije na sveučilištu u Pragu. Tu je imao prilike slušati predavanja: dr. Vaclava Švambere i dr. Deneša iz zemljopisa, dok su mu povijest predavali dr. Jaroslav Bidlo, dr. Josip Pekar, dr. František Žibrt i dr. Lubor Niederle. Ovdje se upoznao s *politikom realizma* Tomaša Garrigue Masaryka i njegovog intelektualnog kruga, koja je u sazrijevanju nacionalne svijesti češkog naroda polučila vrlo dobre rezultate. Prihvatio je ideju kontinuiranog, *sitnog rada* u narodu, koju je po povratku u Varaždin, revno provodio u djelo. Gotovo da u Varaždinu nije postojala udruga ili organizacija na kulturnom i prosvjetnom području u kojoj Krešimir Filić nije bio nositelj neke rukovodeće dužnosti ili član njenog upravnog odbora, pridonoseći njenom djelovanju, a nerijetko je bio i njihov osnivač.

NEPOSREDNI NASTAVNI RAD

Krešimir Filić bio je pripadnik nove mlade generacije profesora varaždinske Gimnazije koja se počela okupljati neposredno pred Prvi svj. rat i čiji su pripadnici uglavnom bili obrazovani u srednjoeuropskim sveučilišnim središtima poput Beča, Praga i Graza. Stečene vrijednosti i srednjoeuropski duh koje su baštini-li obrazovanjem, oni su nastojali prenijeti u varaždinsku sredinu i očuvati ih u međuratnom razdoblju, prenoseći ih na učenike u okolnostima jugoslavenskog

---

⁴ Isto, str. 29.

⁵ *Izvešće kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1908. - 1909.*, str. 58.

⁶ Tijekom studija se usmjeravao kao muzealac i konzervator.

monarhističkog sustava. Svojom raznovrsnom i bogatom djelatnošću bili su začetnici i nositelji brojnih društvenih i kulturnih aktivnosti u samom Varaždinu, dok su na području odgoja i obrazovanja kreirali nove metode i pristupe u nastavi i originalne oblike rada s učenicima.

Nakon što je 1916. godine diplomirao na praškom sveučilištu, Krešimir Filić se vratio u Varaždin gdje je kao ispitani namjesni učitelj početkom šk. g. 1917./18.,⁷ dobio namještenje u varaždinskoj Gimnaziji. Kao mladi prosvjetni djelatnik prvi put je ušao u učionicu 11. listopada 1917. Od tada je punih četvrt stoljeća oduševljavao svoje učenike za povijest, otkrivajući im neumorno i nesebično tajne prošlih vremena. *Uvijek nam je događanja u prošlosti pokušavao protumačiti povezujući ih s praktičnim stvarima iz svakodnevnog života*, objašnjavala je način njegovog rada jedna od njegovih učenica.⁸ *Prilikom ispitivanja obično je to bio ležerni razgovor, a ocjenjivao je relativno blago za razliku od drugih*, komentirao je još jedan od njegovih učenika⁹. Njegovi učenici hvalili su njegov rad, govoreći o njemu s poštovanjem, priznajući mu stručnost i neosporno znanje. *Trudio sam se da daci u meni osjete i dožive prijatelja. To nisam mogao postići samo radom u razredu. Uvijek sam nastojao okupljati svoje učenike i u društvenim akcijama. Danas mi je njihovo sjećanje, javljanje i zahvalnost draga nagrada i zadovoljstvo*. izjavio je jednom prilikom profesor Filić.¹⁰

Premda su mu povijest i zemljopis bile primarne discipline i Krešimir Filić prošao je putem svojstvenim početnicima, predajući u početku više različitih programa i predmeta. Tako je već u prvoj godini svoje prosvjetne karijere, uz zemljopis i povijest, predavao još njemački i francuski jezik, krasopis i hrvatski jezik, uz ukupnu satnicu od 18 nastavnih sati tjedno.¹¹

S obzirom da je diplomirao na češkom, profesor Filić je za predavanje hrvatskog jezika, morao na zagrebačkom Sveučilištu polagati poseban ispit¹². Sljedeće godine bio je promaknut u status pravog učitelja IX. činovničkog razreda,¹³ vodeći povremeno pripravne tečajeve iz zemljopisa, a kao *neobligatni* predmet u početku je neko vrijeme predavao i češki.¹⁴

---

⁷ *Izvoješće kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1917. - 1918.*, str. 4.

⁸ Iz razgovora autora članka s gospođom Verom Pauković, učenicom profesora Filića.

⁹ Iz razgovora autora s gospođinom Božidarom Dučakijevićem, učenikom profesora Filića.

¹⁰ T. ZAGORAC: «Prof. Krešimir Filić», *Školske novine*, 8. II. 1971., str. 5.

¹¹ *Izvoještaj kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1917. - 1918.*, str. 4.

¹² Taj ispit je položio 1919. godine.

¹³ *Izvoještaj kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1918. - 1919.*, str. 4.

¹⁴ *Izvoješća kr. velike gimnazije u Varaždinu od šk. g. 1917. - 1920.*

Broj tjednih sati u razredu																		
Predmet	I		II		III		IV		V		VI		VII		VIII		Ukupno	
	Realna Gimnazija	Realna Gimnazija	Realna Gimnazija	Realna Gimnazija	Realna Gimnazija	Realna Gimnazija	Realna Gimnazija	Realna Gimnazija	Realna Gimnazija	Realna Gimnazija	Realna Gimnazija	Realna Gimnazija	Realna Gimnazija	Realna Gimnazija	Realna Gimnazija	Realna Gimnazija	Realna Gimnazija	Realna Gimnazija
Nauk vjere	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	12	14
Latin. j.	6	5	5	5	5		5		5			5		5		5	41	11
Grčki j.	-	-	5	-	4	-	4	-	4	-	4	-	4	-	4		25	-
Hrv. j.	4	3	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	23	18
Njem. j.	4	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	26	26
Zemljopis	3	3	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	13	12
Povijest	-	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	2	2	3	3	3	16	15
Matematika	4	3	3	3	3	3	3	4	4	3	5	3	3	2	2	2	25	25
Mjerstvo mj. risanje	1	3	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	10
Opisno mjerstvo	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3	-	2	-	-	-	-	8
Prirodopis	2	3	-	-	-	-	-	3	3	3	3	-	2	-	-	-	11	13
Fizika	-	-	3	3	2	2	-	-	-	-	-	4 2	4	4		11 13	9	
Kemija	-	-	-	-	2	2	-	3	-	3	-	2	2	-		2 4	10	
Filoz. propedev.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2	2	2	4	2
Higijena	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-
Krasopis	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1

Tablica 1. Pregled nastavnih sati za pojedine predmete i razrede šk. g. 1915./16.

Profesor Filić počeo je predavati tijekom Prvog svj. rata kad su političke promjene uvjetovane rezultatima rata nužno utjecale na preinake u nastavi tzv. nacionalne skupine predmeta poput povijesti i zemljopisa. Premda su se u nedostatku jedinstvenog zakonodavstva, obrazovne institucije na svim razinama nastavile oslanjati na zakone koji su bili na snazi prije proglašenja Kraljevine SHS,¹⁵ zbog promjena granica i stvaranja nove državne zajednice došlo je do novog strukturiranja nastavnog gradiva, ali i do potrebe za promjenama i korekcijama u udžbeničkom materijalu. U nastavi povijesti su primjerice, pred rat povijesni sadržaji bili raspodijeljeni u dva kruga gdje se u prvom krugu od II. do IV. razreda gimnazije putem priče, predstavljalo najvažnije povijesne događaje i osobe kroz pojedina povijesna razdoblja primarno bliske nacionalnoj povijesti. U drugom krugu se u višim razredima gimnazije sustavno predstavljalo povije-

¹⁵ Stefan PETRUNGAR: *Pisati povijest iznova*, Zagreb 2009., str. 53.

sna razdoblja, posebno nacionalnu povijest s naglaskom na kulturne sadržaje.¹⁶ No ubrzo je povijesno gradivo bilo strukturirano tako da se u III. i IV. razredu gimnazije obrađivalo samo sadržaje nacionalne povijesti, dok se opća povijest podučavala u višim razredima gimnazije.¹⁷

Predmet	Broj tjednih sati u razredu								Ukupno
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Nauk vjere	2	2	2	2	2	2	2	2	16
Latin. j.	-	-	-	-	5	4	5	5	19
Grčki j.	-	-	-	-	-	-	4	4	8
Hrv. j.	5	5	4	4	4	4	3	3	32
Njem. j.	-	-	-	-	4	4	3	3	14
Francuski j.	-	4	4	4	3	3	3	3	24
Zemljopis	3	3	3	3	2	2	1	1	18
Povijest	-	-	3	3	3	3	2	2	16
Matematika	4	4	4	4	3	3	3	2	27
Opisno mjerstvo	-	-	-	-	-	-	2	2	4
Prirodopis	3	3	-	-	2	3	2	-	13
Fizika	-	-	4	-	-	-	4	4	12
							2		10
Kemija	-	-	-	4	-	-	2	2	8
Filoz. propedev.	-	-	-	-	-	-	2	2	4

Tablica 2. Pregled nastavnih sati za pojedine predmete i razrede šk. g. 1927./28.

Nekoliko godina kasnije povijest je bila vraćena u II. razred gimnazije u kojem je obrađivano razdoblje staroga vijeka, da bi se u III. i IV. razredu obrađivalo povijest Kraljevine Jugoslavije. U višim razredima gimnazije temeljito su predstavljana glavna povijesna razdoblja, a u maturalnom razredu sustavno je prikazivana povijest Kraljevine Jugoslavije.¹⁸

Godina	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Ukupno
1915./16.	-	2	2	2	2	3	2	3	16
1920./21.	-	2	2	2	2	3	2	2	15
1927./28.	-	-	3	3	3	3	2	2	16
1931./32	-	2	3	3	3	3	3	3	20

Tablica 3. Promjene satnice u nastavi povijesti

¹⁶ *Izvoštaj kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1915. - 16.*, str. 11 – 44.

¹⁷ *Godišnji izvoštaj državne i realne gimnazije u Varaždinu 1928.*, str. 38.

¹⁸ *Godišnji izvoštaj Državne i realne gimnazije u Varaždinu za šk. g. 1932.*, str. 11 – 13.

U novonastalim okolnostima krasopis i češki su vrlo brzo bili uklonjeni iz nastavnog programa, dok su predavanje hrvatskog, njemačkog i francuskog postupno preuzimali za to specijalizirani stručnjaci. Profesor Filić je u skladu s time, sve više preuzimao isključivo nastavu povijesti i zemljopisa. Zahvaljujući uvodnoj sustava otvorene monarhističke diktature, unitaristička obilježja režima još su više došla do izražaja u otvorenom traženju od nastavnog kadra da pridonese *jačanju duha jedinstva*. Posebno je to očekivanje bilo izraženo u raspisu Ministarstva prosvjete od 24. studenog 1931. u kojem se upravo od predavača nacionalne skupine predmeta zahtijevalo njegovanje narodnog jedinstva i u redovnoj nastavi i u vanškolskim aktivnostima.¹⁹ Jugoslavenstvo je dakle od tada postalo propisanom državnom doktrinom koju je nastavni kadar bio dužan prenositi, kao svoj primarni i najvažniji zadatak.²⁰ Ukupna satnica profesora Filića od godine do godine je varirala od 17 do 20 nastavnih sati tjedno. No, zahvaljujući sve većem angažmanu na pripremi proslave 300-godišnjice varaždinske Gimnazije, šk. g. 1935./36. obveze u redovnoj nastavi bile su mu smanjene na svega 7 sati tjedno²¹, a zahvaljujući obvezama izvan Gimnazije i u sljedećem je razdoblju u Gimnaziji imao smanjenu satnicu.

BRIGA ZA NASTAVNU ZBIRKU

Bez odgovarajućih nastavnih pomagala i sredstava nemoguće je zamisliti kvalitetan i učinkovit nastavni proces. Stoga su već nakon velike reforme gimnazijskog sustava sredinom XIX. stoljeća i u varaždinskoj Gimnaziji bile oblikovane zbirke učila i nastavnih pomagala specijalizirane za pojedine nastavne predmete. Zemljopisne karte, tablice, mape i slike za nastavu pojedinih predmeta nekad su u varaždinskoj Gimnaziji bile čuvane u okviru profesorskog odjela gimnazijske knjižnice u njezinom takozvanom XI. Odjelu.²² No s vremenom je, uz već postojeću *prirodopisnu* i *prirodoslovnu*, oblikovana i posebna *povijesno-geografska zbirka* koja je, uz nastavna sredstva namijenjena ovim predmetima, još desetljećima obuhvaćala i numizmatičku zbirku,²³ a s vremenom je, ovisno o okolnostima, često mijenjala svoj naziv. O njoj su obično brigu vodili profesori povijesti i zemljopisa kao njezini čuvari. Profesor Filić je već godinu dana nakon što je počeo raditi u varaždinskoj Gimnaziji, preuzeo dužnost čuvara gimnazijske *geografsko-*

---

¹⁹ *Godišnji izvještaj Državne i realne gimnazije u Varaždinu za šk. g. 1932.*, str. 18.

²⁰ Stefan PETRUNGAR: *Pisati povijest iznova*, str. 56.

²¹ *Drž. realna gimnazija u Varaždinu Godišnji izvještaj za školsku godinu 1935 - 36*, str. 6 - 7.

²² *Izveštje kraljevske gimnazije varaždinske koncem školske godine 1873.*, Učevna sredstva, str. 33.

²³ *Izveštje kraljev. Realne i velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1877./8.*, na stranici 48, kao čuvara numizmatičke i zemljopisne zbirke navodi profesora povijesti i zemljopisa Josipa Starea.

*historijske zbirke*²⁴, budući da je njezin dotadašnji čuvar i njegov nešto stariji kolega, profesor Adolf Wissert dobio namještenje na zagrebačkoj *Trgovačkoj akademiji*. Profesor Filić je zbirku preuzeo u ratno doba kad su nepovoljne prilike utjecale na nedostatak novčanih sredstava potrebnih za opremanje Gimnazije i njezinih školskih zbirki. Neposredno prije primopredaje dužnosti ova je zbirka na kraju šk. g. 1916./17. sadržavala 470 različitih predmeta i pomagala, što je obuhvaćalo zemljopisne i povijesne atlase, zidne karte i slike te 8 stručnih knjiga.²⁵ Premda je sadržavala i nastavna sredstva namijenjena nastavi povijesti, od šk. g. 1918./19. ova zbirka je uglavnom bila nazivana *geografska zbirka*, dok se podaci o stanju i promjenama u zbirci više nisu objavljivali. Profesor Filić se u postojećim okolnostima nastavio brinuti za njezino obogaćivanje i upotpunjavanje nastavnim pomagalima i učilima koja su odgovarala promjenama nastalim nakon rata.

Slika 1. Globus iz vremena prof. Filića

Nakon obnavljanja izdavanja gimnazijskih *Izvešća*, za ovu je zbirku bio korišten termin *zemljopisna zbirka*, dok je od šk. g. 1929./30. to bila *zbirka za zemljopis i istoriju*,²⁶ koja je spomenute godine sadržavala: 88 karata, 36 slika, 6 globusa i

---

²⁴ *Izvešće kr. velike gimnazije u Varaždinu za šk. g. 1918. - 19.*

²⁵ *Izveštaj kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1916. - 17., str. 26.*

²⁶ *Godišnji izvještaj državne i realne gimnazije u Varaždinu za šk. g. 1930., str. 5.*

telurija, 7 reljefa, 8 atlasa i 5 priručnih knjiga. Za potrebe nastave tada su bile nabavljene: dvije zidne karte Jugoslavije prema podjeli na banovine, tri karte historijskog razvitka Jugoslavije i dvije karte *sreza varaždinskoga*.²⁷ Tijekom šk. g. 1933./34. geografska zbirka je raspolagala sa: 36 geografskih slika, 7 globusa, 7 reljefa, 8 atlasa, 5 priručnih knjiga i 90 geografskih karata dok je povijesni dio zbirke sadržavao 33 povijesne karte, 4 povijesna atlasa i 182 slike.²⁸ Tijekom sljedeće 1934./35. godine, ova je zbirka bila temeljito pregledana i očišćena, odbačen je dotrajali materijal pa je u geografskom dijelu preostalo: 36 geografskih slika, 7 globusa, 7 reljefa, 8 atlasa, 5 priručnih knjiga i 75 geografskih karata, a u povijesnom: 23 povijesne karte, 4 povijesna atlasa i 169 slika.²⁹ Ulogu čuvara zbirke od ove školske godine preuzeo je profesor Stjepan Mimica,³⁰ jer je profesor Filić preuzimao sve više obveza vezanih uz obilježavanje predstojećeg jubileja 300-godišnjice varaždinske Gimnazije.

RAD IZVAN KLASIČNE UČIONICE

Već smo spomenuli kako su profesori varaždinske Gimnazije na području odgoja i obrazovanja promovirali nove, originalne oblike rada s učenicima i kreirali nove metode i pristupe u nastavi. Istovremeno oni su bili kreatori kulturnog i društvenog života u Varaždinu, što je podrazumijevalo njihovu istovjetnu ulogu i u samoj Gimnaziji. Mjesto profesora Filića u ovim aktivnostima bilo je nezaobilazno jer je njegova osobnost posebno dolazila do izražaja upravo u brojnim aktivnostima izvan redovitog rada u učionici u kojima je marljivo sudjelovao, kojima se vrlo rado priključivao ili ih je često i sam pokretao i provodio u djelo.

SUDJELOVANJE U PRIGODNIM KULTURNO-UMJETNIČKIM PROGRAMIMA

Već u razdoblju prije Prvog svj. rata u varaždinskoj Gimnaziji bio je razvijan običaj obilježavanja značajnijih datuma, događaja i obljetnica. Redovito su proslavljane svetkovine Sv. Alojzija, zaštitnika mladeži, na Florijanovo i Tjelovo gimnazijalci bi redovito sudjelovali u svečanim procesijama, a bile su obilježavane i godišnjice vladavine i imendani članova vladarske obitelji. S vremenom su se počele obilježavati obljetnice iz svjetske kulturne baštine poput *dječjeg dana*, ali i iz hrvatske prošlosti i kulture poput *400-godišnjice hrvatskog umjetnog pjesništva*,

---

²⁷ *Godišnje izvješće državne realne gimnazije u Varaždinu 1930.*, str. 20.

²⁸ *Drž. realna gimnazija u Varaždinu Godišnji izvještaj za školsku godinu 1933 - 34*, str. 42.

²⁹ *Drž. realna gimnazija u Varaždinu Godišnji izvještaj za školsku godinu 1934 - 35*, str. 58.

³⁰ *Drž. realna gimnazija u Varaždinu Godišnji izvještaj za školsku godinu 1934 - 35*, str. 16 - 17.

posvećene nastanku Marulićeve Judite.³¹ Pritom je u samoj školi postupno oblikovan bogat kulturno-umjetnički život koji je ovisio o zahtjevima vladajućeg sustava, o kreativnosti i sposobnostima nastavnog kadra i učenika, ali i o njegovanju već postojećih tradicija. S ovakvom praksom bilo je nastavljeno i nakon promjene političkog sustava i vladarske dinastije po završetku Prvog svj. rata. Kad god bi se za to ukazala prilika, povodom značajnijih datuma, događaja i obljetnica obično su bile priređivane svečane akademije i bogati kulturno-umjetnički programi koji su se najčešće sastojali od odabranih literarnih radova, glazbenih i recitatorskih točaka te prigodnih ili stručnih predavanja koja bi, prema dogovoru ili sklonostima, održao netko od profesora. Premda su u takvim prigodama ulogu predavača preuzimali i mnogi drugi članovi gimnazijskog profesorskog zbora, ime profesora Filića u ovakvim je prilikama bilo zastupljeno vrlo često, a raznolikost tema o kojima je predavao bila je velika.

Razumljivo je da je profesora Filića kao mladog predavača nacionalne skupine predmeta, povremeno zapala dužnost da u okviru takvih svečanih programa za gimnazijalce priredi prigodno ili stručno predavanje. Tako je već na početku svog službovanja, povodom 30. travnja, *proslavljanja uspomene na narodne mučenike Zrinskog i Frankopana*, zajedno sa starijim kolegom, profesorom Dragutinom Marićem, za gimnazijalce priredio predavanje na tu temu.³² Zanimljivo je spomenuti da se taj dan na ovom odgojno-obrazovnom zavodu, redovito obilježavao i u doba najžešćeg režimskog pritiska, tijekom monarhističke diktature kralja Aleksandra. Ponekad bi ga se obilježilo organiziranim odlaskom na kraći izlet u *Kuršanečki lug* gdje bi se pred spomenikom Nikoli Zrinskom održao prigodni kulturno-umjetnički program i terenska nastava.³³ Program ovih proslava obično se održavao u prostorima Gimnazije, ali se povremeno, zbog opsežnosti programa i brojnosti slušateljstva, priređivao i u gradskom kazalištu.³⁴ Dana 29. travnja 1940. na temu pogibije Zrinskog i Frankopana također je bila priređena raskošna akademija s bogatim glazbenim programom u izvođenju gimnazijskog pjevačkog zbora³⁵ i predavanjem koje je i ovoga puta priredio profesor Filić.³⁶

---

³¹ *Izvoješće kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1901/2.*, str. 39.

³² *Izvoještaj kr. velike gimnazije u Varaždinu. za šk. g. 1918. - 19.*, str. 14.

³³ *Godišnji izvoještaj Državne i realne gimnazije u Varaždinu za šk. g. 1931.*, str. 18 – 19.

³⁴ Prema navodima *Godišnjeg izvoještaja Drž. realne gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1933 - 34, Ljetopis*, na str. 16, program spomen – dana na Zrinskog i Frankopana održao se 6. svibnja 1934. godine u gradskom kazalištu.

³⁵ *Varaždinske novosti*, br. 543, od 25. IV. 1940.

³⁶ *Drž. realna gimnazija u Varaždinu, Godišnji izvoještaj za školsku godinu 1939 - 40, Ljetopis*, str. 15.

Slika 2. Zgrada Gimnazije u međuratnom razdoblju

U novim političkim okolnostima programi i predavanja često su silom prilika bili priređivani u skladu sa zahtjevima aktualnog političkog režima. Takav su karakter imali; 1. prosinac, *Dan ujedinjenja*, zatim rođendani članova kraljevske obitelji ili *Dan Sv. Save*, zatim 29. listopada, prekid državnopravnih veza s Austro-Ugarskom monarhijom, ali i drugi. Tako je primjerice, 28. lipnja 1920., upravo Krešimir Filić zajedno s profesorom Budancem učenicima održao predavanje o značenju *Vidovdana*.³⁷ Uvođenjem diktature režim je neke blagdane posebno preferirao, posvećujući njihovom obilježavanju posebnu pozornost, a jedan od njih je bio i spomenuti *Vidovdan*. Zakonom o srednjim školama iz 1929. godine, bilo je primjerice propisano da se godišnji uspjeh učenicima priopćava upravo na *Vidovdan*, uz obveznu prigodnu svečanost. Premda je završetak šk. g. 1929./30. u varaždinskoj Gimnaziji već obilježen izložbom učeničkih radova,³⁸ na *Vidovdan* je u gradskom kazalištu bila priređena proslava završetka školske godine, nakon čega su učenicima podijeljeni izvještaji.³⁹ Sljedećih godina nastojalo se završne

³⁷ *Izvoštaj kr. velike gimnazije u Varaždinu. za šk. g. 1919. - 20., str. 15.*

³⁸ To su bili radovi s područja: prostoručnog i geometrijskog crtanja, modeli geometrijskih tijela, ženski ručni radovi, zbirke, herbariji. Izložba je bila otvorena u prostorijama gimnazijske zgrade od 22. do 25. lipnja.

³⁹ *Godišnji izvještaj državne realne gimnazije u Varaždinu, Varaždin 1930., str. 12.*

svečanosti obogatiti novim sadržajima poput koncerata ili javnih gimnastičkih vježbi.⁴⁰

Dan narodnog prosvjetitelja Sv. Save u varaždinskoj je Gimnaziji također redovito bio obilježavan svake školske godine, uz podršku jugoslavenskog režima. Dana 27. siječnja 1930. ovaj je dan bio obilježen prigodnim predavanjem profesora Filića o Sv. Savi i njegovom radu koje je održano u gimnazijskoj *risaoni*, nakon čega su uslijedili učenički recitali i Svetosavska himna u izvedbi gimnazijskog zbora.⁴¹ Još jedna od obljetnica koje su se u Gimnaziji redovito obilježavale, bio je 4. veljača, rođendan biskupa J. J. Strossmayera kojeg je tadašnji režim neko vrijeme doživljavao kao političkog i kulturnog preteču jugoslavenstva. Godine 1932. na *Dan vladike Štrosmajera*, kako su ga gimnazijska *Izvoješća* obično nazivala u vrijeme monarhističke diktature, nije bilo nastave, a učenici i profesori su prisustvovali svečanoj akademiji koju je pozdravnim govorom otvorio tadašnji v. d. ravnatelj Milan Kaman. Profesor Filić je tom prigodom održao predavanje *O Štrosmajerovoj kulturnoj baštini*, dok je suplent Josip Bogner predavao *o određenuju jugoslavenske književnosti kao cjeline*.⁴² Iste godine su dana 25. listopada 1932. profesori povijesti prigodnim predavanjem obilježili 20-godišnjicu *Kumanovske bitke*,⁴³ dok je 15. veljače 1934. obilježena 130-godišnjica Prvog srpskog ustanka, prigodnim predavanjima profesora Stjepana Mimice i Krešimira Filića.⁴⁴

No u ovoj su gimnaziji i nadalje obilježavani znameniti događaji i obljetnice iz svjetske i nacionalne kulture i tradicije. Uz već spominjani 30. travanj, bogati kulturno-umjetnički programi priređivani su, kad god bi to prilike dopuštale i uoči Božića. Tako je i 20. prosinca 1930., gimnazijsko učeničko udruženje *Svačić* u Sokolani⁴⁵ priredilo *Božićno sijelo* u okviru čijeg programa je profesor Filić održao predavanje o porijeklu božićnih običaja. Nakon toga je gimnazijski zbor u pratnji tamburaškog orkestra izveo Canićeve Božićne pjesme te međimurske Božićne popijevke Vinka Žganca i Đure Streche, uz ravanje profesora Tomislava Miškulina koji je program uvježbao.

Budući da je studijem i dobrim poznavanjem problematike bio čvrsto vezan uz Čehoslovačku, profesor Filić je prilikom obilježavanja 80-godišnjice rođenja čuvenog čehoslovačkog javnog radnika i predsjednika Republike, Tomaša Masaryka, 7. ožujka 1930., učenicima održao predavanje o njegovom radu i znača-

---

⁴⁰ Gimnazijska *Izvoješća* od 1930. do 1939. godine.

⁴¹ *Godišnji izvještaj državne i realne gimnazije u Varaždinu* za šk. g. 1930., str. 9.

⁴² *Godišnji izvještaj Državne i realne gimnazije u Varaždinu* za šk. g. 1932., str. 27 – 28.

⁴³ *Godišnji izvještaj Državne i realne gimnazije u Varaždinu* za šk. g. 1933., str. 33.

⁴⁴ *Držav. realna gimnazija u Varaždinu, Godišnji izvještaj za školsku godinu 1933 - 34*, str. 15.

⁴⁵ *Godišnji izvještaj državne realne gimnazije u Varaždinu 1931., Dačka udruženja*, str. 42.

ju.⁴⁶ Pritom je posebno naglasio Masarykovu važnost za povijest našeg naroda i za cijelo kulturno čovječanstvo. Tri godine kasnije, 28. listopada 1933., isto tako je učenicima detaljno predstavio češku povijest i objasnio značenje spomenutog datuma za oslobođenje Čehoslovačke i njenog naroda.⁴⁷

Velika pozornost i značenje bili su pridavani obilježavanju *Majčinog dana*, kad su gimnazijske učeničke udruge, pod vodstvom svojih profesora, priređivale prigodne programe glazbenog i literarnog karaktera. Premda su se oni najčešće odvijali u prostorima same Gimnazije, ponekad su se gimnazijalci svojim programom uključivali u manifestacije priređene na razini grada. Savez ženskih udruženja grada Varaždina 22. svibnja 1932. godine također je priredio proslavu *Majčinog dana*. Tom prilikom bio je priređen mimohod gradskim ulicama u kojem je sudjelovala i gimnazijska mladež koja se nakon toga pridružila svečanoj matineji u gradskom kazalištu, izvodeći u programu svoje glazbene točke, dok je profesor Filić održao prigodno predavanje na tu temu.⁴⁸ Budući da je u vrijeme velike gospodarske krize bilo znatno povećano zanimanje za štednju, sve veća pozornost počela se pokazivati obilježavanju *Dana štednje* kad bi pojedini profesori učenicima govorili o problematici štednje, naglašavajući njezinu važnost. Tako je ovaj dan u varaždinskoj Gimnaziji bio obilježen i 31. listopada 1932. godine, a profesor Filić tom je prilikom učenicima održao predavanje *O značenju Dana štednje*.⁴⁹

STRUČNO VOĐENI IZLETI I UČENIČKE EKSKURZIJE

Već u periodu prije Prvog svj. rata profesori varaždinske Gimnazije su, tražeći originalne oblike rada na području odgoja i obrazovanja, kreirali nove metode i pristupe u nastavi. U tu svrhu su, kao nadogradnju na neposredni nastavni rad u učionici, poticali organiziranje učeničkih ekskurzija i stručno vođenih izleta. Na taj način bi se učenicima znanja prenosila direktnim radom na terenu u neposrednom dodiru s izučavanim pojavama. U skladu s tim su povremeno bili organizirani izlasci učenika u okolicu Varaždina gdje su se konkretna znanja usvajala promatranjem pojava u njihovom prirodnom okruženju. Tako je primjerice, tijekom šk. g. 1910./11.⁵⁰ nekoliko gimnazijskih profesora povelu učenike na izlete u Varaždinske Toplice, Lepoglavu, Ivanec i Ptuj gdje su profesori učenicima neposredno na terenu ukazali na povijesne, gospodarske, prirodopisne i geološke zanimljivosti posjećenog prostora. U svrhu poboljšavanja i obogaćivanja nastavnog procesa i ubuduće je nastavljeno s primjenom takvih oblika nastavnog rada.

⁴⁶ *Godišnji izvještaj državne i realne gimnazije u Varaždinu* za šk. g. 1930., str. 10.

⁴⁷ *Drž. realna gimnazija u Varaždinu, Godišnji izvještaj za školsku godinu 1933 - 34.*, str. 14.

⁴⁸ *Godišnji izvještaj Državne i realne gimnazije u Varaždinu* za školsku godinu 1932., str. 30.

⁴⁹ *Godišnji izvještaj Državne i realne gimnazije u Varaždinu* za šk. g. 1933., str. 33.

⁵⁰ *Izveštaj kr. Velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1910. - 11., Tjelesni uzgoj*, str. 110 – 111.

Bogatstvom svoje povijesti, očuvanim kulturno–povijesnim blagom i raznolikošću svojeg gospodarskog života, sam grad Varaždin je pružao učenicima priliku da svoje teoretsko znanje stečeno u učionici dopune i praktičnim opažanjem, a profesorima da to iskoriste u poboljšavanju kvalitete nastavnog rada. Profesori povijesti su obično učenike vodili u razgledavanje gradske jezgre gdje su im prilikom obilaska gradskih palača i crkava tumačili glavna obilježja pojedinih arhitektonskih stilova, dok bi im zavodski kateheta pokazivao bogatstvo misnih ruha i detalje uređenja crkava. Za nastavu zemljopisa veliku je važnost imalo upoznavanje učenika s lokalnom industrijom pa su ih profesori obično vodili u posjet varaždinskim tvornicama gdje bi ih specijalizirani stručnjaci i inženjeri obično proveli kroz sve pogone i postrojenja, uputili ih u njihov rad i protumačili važnost dotične grane industrije. Tako je šk. g. 1930./31. nekoliko razreda posjetilo mjesnu tekstilnu tvornicu, prema riječima iz gimnazijskih *Izvjesta*, uređenu po najmodernijim zahtjevima tadašnje industrijske tehnike. Iste godine su posjećeni mjesna tvornica medalja, paromlin u Čakovcu i ciglana kraj Sv. Helene.⁵¹

Jedna od ključnih ustanova značajnih za nastavu povijesti izvan učionice bio je varaždinski muzej koji je 1925. utemeljen u varaždinskom *Starom gradu*. Njegovom osnivanju je zajedno sa kolegama i suradnicima iz *Varaždinske gimnazijske ekstenze*, nezaobilazni doprinos dao upravo profesor Filić. Učenici pojedinih razreda povremeno su posjećivali gradski muzej gdje su im predavači povijesti predstavljali najvažnije izložene predmete pomoću kojih su ilustrirali i tumačili lokalnu povijest samoga grada. U ovim je aktivnostima kao jedan od utemeljitelja muzeja, prednjačio upravo profesor Filić koji je dio svoje nastave povremeno održavao u muzejskim prostorima.⁵² No osim vlastitih učenika povremeno bi po postavu muzeja vodio i gimnazijske goste. Za uskrсне blagdane šk. g. 1935./36. je primjerice, gimnazijski ferijalni savez ugostio 20–ak ferijalaca iz Ljubljane te im je tom prilikom pokazan grad, groblje tvornica *Tivar* i muzej kroz koji ih je proveo profesor Filić.⁵³

Neposredna okolica Varaždina pružala je i profesorima i učenicima mnogo povoljnih prilika za terenski rad. Premda su to primarno koristili profesori prirodoslovlja, ipak su i predavači geografije prigodom takvih manjih izleta vježbali učenike u orijentiranju, čitanju karata i glavnim elementima astronomske geografije. Izleti u obližnji *Kuršanečki lug* pružali su mogućnost nastave s područja nacionalne povijesti. Tu je bio podignut spomenik Nikoli Zrinskomu i to je profesorima povijesti omogućavalo da upoznaju učenike s njegovim djelovanjem, uvjetima u kojima je poginuo i vremenom, u kojem je živio.

⁵¹ *Godišnji izvještaj državne realne gimnazije u Varaždinu 1931.*, str. 34.

⁵² Tako je primjerice 18. listopada 1930. vodio razredni odjel V-a po postavu gradskog muzeja.

⁵³ *Drž. realna gimnazija u Varaždinu Godišnji izvještaj za školsku godinu 1935 - 36*, str. 34.

Osim ovih poludnevni, organizirani su i brojni jednodnevni izleti u bližu i dalju okolicu. Obično su ih provodili mlađi predavači raznih predmeta, nastojeći se međusobno nadopunjavati pri realizaciji unaprijed razrađenih i zadanih programa. Uz Krešimira Filića to su najčešće bili profesori: Milan Kaman, Franjo Košćec, Josip Kaštelan, Vladimir Deduš, Adolf Wissert i Matija Markov, dok im se profesor Filić od samog početka s oduševljenjem priključio, dajući im kao povjesničar i geograf, dodatnu kvalitetu. Obično su bile organizirane stručne ekskurzije u okviru kojih je kombinirano stjecanje i produbljivanje već stečenih znanja na kulturno-povijesnom i prirodoznanstvenom području. U okviru takvih izleta obično su posjećivani planinski vrhunci, jezera, spilje i različiti prirodni fenomeni, ali i muzeji, sakralni objekti, tvornice, električne centrale i gospodarski objekti. Tijekom šk. g. 1930./31. učenici nekoliko nižih gimnazijskih razreda posjetili su Belski Dol gdje su ih predavači prirodopisa i geografije zorno upućivali u one elemente svojih struka, za koje je u dotičnom kraju bilo uvjeta. Isto je tako i izlet u Varaždinske Toplice povremeno korišten u geografsko-geološke, ali i povijesne svrhe, za što su poslužila tamošnja termalna vrela, ali i vrlo vrijedne rimske iskopine. Od većih izleta spominju se izleti na Ivančicu, Ravnu Goru, u Lepoglavu, Trakošćan, Krapinu, na Pohorje i Rogašku Slatinu. Posebno često je zbog svoje blizine i značaja, obližnji Ptuj bio cilj takvih izleta. Ptujski muzej, kao baštinik bogatih kulturno-povijesnih iskopina nekadašnje rimske kolonije *Poetovio*, zorno je učenicima predstavio i privatni i javni kulturni život rimskog društva u samom gradu *Poetovio* i u cijeloj provinciji.⁵⁴ Profesor Filić je primjerice, 5. travnja 1933., zajedno sa suplenticom Anicom Plazzeriano vodio VII. razred na znanstveni izlet u Ptuj gdje su razgledali rimske starine, muzej i crkve.⁵⁵

Zagreb je također često bio odredište takvih izleta ili zbog činjenice da su se tu često priređivale velike priredbe i događanja zanimljiva u odgojno-obrazovnom smislu ili zbog daleko većih mogućnosti koje Zagreb objektivno pruža. Tako su učenici posjećivali zagrebački *Zbor* gdje su imali prilike upoznati se sa proizvodima svih grana industrije. Razgledavani su muzejski postavi mineraloškog, zoološkog, etnografskog i arheološkog karaktera, Strossmayerove galerije slika, sveučilišna knjižnica, tvornice, kulturno-povijesne znamenitosti Gornjeg grada i Kaptola, zoološki vrt i aerodrom.

Za realizaciju jednodневni izleta najčešće su bili korišteni *dies directoris* tijekom kojih se, prema odluci školskog ravnatelja prekidala redovita nastava, a određeni dan bio bi iskorišten za organiziranje stručnih izleta i učeničkih ekskurzija. Tada su obično bili organizirani masovni jednodnevni izleti za učenike čita-

---

⁵⁴ *Godišnji izvještaj državne i realne gimnazije u Varaždinu* za šk. g. 1930., str. 13 – 14.

⁵⁵ *Godišnji izvještaj Državne i realne gimnazije u Varaždinu* za šk. g. 1933., str. 36.

ve Gimnazije na jedno unaprijed dogovoreno mjesto kao primjerice 21. veljače 1935. kada je 230 učenika svih gimnazijskih razreda bilo u Zagrebu na predstavi drame W. Shakespearea *Mletački trgovac*.⁵⁶ No pojedini su razredni odjeli pod vodstvom profesora, ponekad odlazili svaki na svoju unaprijed isplaniranu lokaciju, kao npr: 6. i 13. svibnja 1931. godine.⁵⁷

Profesor Filić je često vodio pojedine razrede i skupine učenika na višednevne izlete diljem zemlje. Kao razrednik, poveo je, 2. listopada 1930. godine, zajedno sa suplenticom Anicom Plazzeriano svoj VIIa na trodnevni izlet u Ljubljani i Bled. U Ljubljani su razgledali: Stari grad, stolnu i ostale crkve, muzej, narodnu galeriju i park Tivoli. Zatim su Vintgarovim klancem pošli prema Bledu koji su također razgledali.⁵⁸ U proljeće iste godine ponovno je poveo svoj razred na petodnevni izlet u Beograd. Tijekom boravka u Beogradu posjetili su etnografski i arheološki muzej, galeriju princa Pavla, proljetnu izložbu, Kalemegdan, Topčider i Košutnjak. Posjetili su kazalište prisustvujući izvedbi opere *Mignon*. Obišli su najznačajnije beogradske sakralne objekte, posjetili Zemun, a na povratku su u Zagrebu razgledali zrakoplovnu izložbu i njemačku umjetničku izložbu.⁵⁹ Povremeno su organizirane i višednevne ekskurzije u inozemstvo. Posebno upečatljivo bilo je višednevno putovanje maturalnog razreda kroz Mađarsku, Čehoslovačku i Austriju, ostvareno 1928. godine, na inicijativu i pod vodstvom njihovog bivšeg razrednika, Krešimira Filića i uz pratnju profesora Vladimira Deduša.⁶⁰

RAZVIJANJE KVALITETNE SURADNJE S RODITELJIMA

Razredničke dužnosti je profesor Filić prvi puta preuzeo gotovo na početku svoje prosvjetne karijere kad je šk. g. 1919./20. postao *nastojnik* III. gimnazijskog razreda.⁶¹ Od tada pa do 1942. godine, uz male prekide je gotovo redovito obnašao tu dužnost, vodeći kroz osmogodišnje gimnazijsko obrazovanje, nekoliko razrednih odjela, brinući zajedno s njihovim roditeljima za njihov napredak i uspješan završetak njihovog srednjoškolskog obrazovanja.

Upravo u tom razdoblju se u varaždinskoj Gimnaziji počela posvećivati sve veća briga poboljšavanju suradnje škole i roditelja čija ju djeca pohađaju. Ključni korak u razvijanju ove suradnje ostvaren je zahvaljujući *Varaždinskoj gimnazijskoj ekstenzi*. Na poticaj njenog vodstva 1925. godine, započeta je akcija organiziranja

---

⁵⁶ Drž. realna gimnazija u Varaždinu Godišnji izvještaj za školsku godinu 1934 - 35, str. 26.

⁵⁷ Godišnji izvještaj državne realne gimnazije u Varaždinu 1931., str. 19 - 20.

⁵⁸ Godišnji izvještaj državne i realne gimnazije u Varaždinu za šk. g. 1931., str. 13.

⁵⁹ Godišnji izvještaj državne i realne gimnazije u Varaždinu za šk. g. 1931., str. 20.

⁶⁰ Godišnji izvještaj državne i realne gimnazije u Varaždinu 1928., *Naše maturalno putovanje*, str. 32 - 35.

⁶¹ *Izvještaj kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1919. - 20.*, str. 4.

Slika 3. Profesor Filić i njegov VI. a 1929. - 1930.

tzv. *roditeljskih vijeća* u okviru kojih su za roditelje bila priređivana tematski usmjerena predavanja uz diskusiju.⁶² Radilo se zapravo o masovnim roditeljskim sastancima na kojima su pojedini profesori u uvodnom referatu obično predstavili određenu temu ili problem. Nakon toga bi se za postojeće ili moguće probleme kroz diskusiju pokušalo tražiti rješenja. Školske godine 1927./28. bilo je primjerice priređeno pet sastanaka s unaprijed pripremljenim predavanjima koja su razrađivala teme vezane uz problematiku školstva. Profesor Filić se u ovu aktivnost uključio priredivši predavanje i vodeći sastanak na temu *O utjecaju škole i doma na opću inteligenciju naših učenika i učenica*, održan 1. ožujka 1928.⁶³ godine. Takve su aktivnosti zapravo bile priprema za organiziranje *Zajednice doma i škole*, nove specifične udruge roditelja i profesora varaždinske Gimnazije koja je pokrenuta s namjerom da se poboljša njihova suradnja na dobrobit učenika.

U gimnazijskoj *risaoni* 26. listopada 1929. godine, bila je sazvana osnivačka skupština *Zajednice doma i škole* na kojoj su izabrani njezin upravni i nadzorni odbor i prihvaćen nacrt njenih pravila.⁶⁴ Prema odredbama ovih *Pravila*, njezina je svrha: *održavanje što uže veze između škole i učeničkih roditelja, jačanje moralnog i*

⁶² *Prilozi historiji Varaždina*, Varaždin, 1967, str. 112 - 113.

⁶³ *Godišnji izvještaj državne i realne gimnazije u Varaždinu 1928.*, str. 10.

⁶⁴ *Godišnji izvještaj državne realne gimnazije u Varaždinu*, Varaždin, 1930., str. 8.

odgojnog napretka učenika, te materijalno pomaganje škole i njezinih učenika.⁶⁵ Upravni odbor Zajednice brojio je ukupno pet članova izabranih među roditeljima i profesorima. Iz redova profesora, uz Vladimira Deduša u odbor je od samoga početka bio izabran i Krešimir Filić.⁶⁶

Kao što je istaknuto, jedan od ključnih ciljeva *Zajednice doma i škole*, bio je zbliziti roditelje i nastavni kadar varaždinske Gimnazije, kako bi se što više koordinirao njihov utjecaj na odgoj i obrazovanje mladeži. Za njegovo ostvarivanje bilo je nužno uspostaviti što prisniju suradnju i redovitu razmjenu podataka o radu i napredovanju učenika. S tim ciljem su od samog početka redovito održavana *roditeljska sijela*, sastanci na kojima su roditelji bili upoznavani s rezultatima koje su učenici ostvarivali tijekom godine, a nastavljeno je i s praksom održavanja tematskih predavanja. Kako bi roditelji mogli osobno porazgovarati s profesorima koji predaju njihovoj djeci i razmijeniti informacije nužne za podizanje kvalitete učeničkog znanja, rješavanje problema u vladanju i općenito njihovog napredovanja u školi, bili su uvedeni i redoviti satovi primanja roditelja.⁶⁷

Zajednica doma i škole bila je, između ostalog, osnovana i zato da bi pomogla poboljšavanje uvjeta pod kojima se odvija odgojno-obrazovni proces u varaždinskoj Gimnaziji. Zahvaljujući sredstvima koja su bila prikupljena pomoću simbolične članarine, dobrovoljnih priloga ili na neki drugi način, osiguravano je redovito djelovanje učeničkih udruga, slobodnih aktivnosti i održavan niz raznih tečajeva tijekom zimskih praznika. Uz njezinu pomoć pribavljana su nova učila, obogaćivana školska knjižnica i predmetne zbirke ili izvršene nužne nabavke i popravke. Stoga je život varaždinske Gimnazije u ovom razdoblju bio burniji i sadržajniji nego što bi se to moglo ostvariti redovitim sredstvima. Krešimir Filić je tijekom prvih nekoliko godina bio redovito biran za člana njezinog upravnog odbora, pridonoseći tako njenom kvalitetnijem radu.⁶⁸

JOŠ NEKE FILIĆEVE AKTIVNOSTI

Profesor Filić je zajedno sa skupinom gimnazijskih profesora koji su djelovali kroz *Varaždinsku gimnazijsku ekstenzu*, nakon šest godina neizlaženja, šk. g. 1927./28. pokrenuo ponovno izdavanje gimnazijskih *Izvešća*. Radilo se o malim neuglednim knjižicama koje su kao trajno svjedočanstvo njezinog djelovanja, od sredine XIX. stoljeća, redovito bile izdavane i u varaždinskoj Gimnaziji na kraju školske godine. Njihov izgled i sadržaj su uglavnom bili službeno propisani tako

---

⁶⁵ Isto; str 23.

⁶⁶ *Godišnji izveštaj državne realne gimnazije u Varaždinu*, Varaždin, 1930., str. 21.

⁶⁷ *Godišnji izveštaj državne realne gimnazije u Varaždinu 1931.*, *Zajednice doma i škole*, str. 31.

⁶⁸ *Godišnji izveštaj državne i realne gimnazije u Varaždinu 1930.*

da je prvi njihov dio obvezno sadržavao tekstove znanstvenog ili pedagoškog karaktera koji su sadržajem često bili vezani uz područje u kojem je gimnazija djelovala. U drugom dijelu *Izvoješća* obično su bile objavljivane *školske vijesti* u kojima se, kroz izvještaje o radu i brojčane podatke, predstavljao cjelokupni život i rad u dotičnoj gimnaziji tijekom protekle školske godine. Zbog financijskih razloga njihovo je izdavanje bilo obustavljeno krajem šk. g. 1920./21. Obnovom njihovog izdavanja nastojalo se, umjesto suhoparnog službenog izvještaja potpunog statističkih podataka, *Izvoješća* pretvoriti u almanah radova gimnazijskih učenika i profesora. No zahvaljujući brznoj reakciji režima ta inicijativa ubrzo je bila ugušena. Tako su samo prva godišta obnovljenih *Izvoješća* zadržala svježinu i originalnost dok su sljedeća bila vraćena u okvire službenog izvještaja.

U obnovljenom izdanju gimnazijskih *Izvoješća* i profesor Filić je, poput svojih kolega, objavljivao svoje tekstove. Tako je u *Izvoješćima* za šk. g. 1927./28. objavio tekst *Vladoje Dolanski profesor i ravnatelj - In memoriam*, evocirajući uspomenu na svojeg bivšeg profesora i ravnatelja koji je preminuo 1. lipnja 1928.⁶⁹ U sljedećem godištu objavljen je njegov rad *Život i prilike grada Varaždina od godine 1840.- 1860.* U njemu je precizno opisao promjene nastale zaravnavanjem nekadašnjih gradskih grabišta, stanje ulica i promet, običaje, uređenje stanova, društveni život i Jelačićev dolazak u Varaždin 1848. godine. U gimnazijskom *Izvoješću* za šk. g. 1932./33. objavljen je njegov tekst pod naslovom *Knjižnica varaždinske Gimnazije* u kojem je na 10-ak stranica sustavno obradio njezinu povijest i predstavio trenutno stanje njenog knjižnog fonda. Za njegov samoprijegorni prosvjetno-pedagoški rad prosvjetne vlasti Kraljevine Jugoslavije odlikovale su ga Ordenom Sv. Save V. reda.⁷⁰

Još jedno značajno područje na kojem je profesor Filić dao svoj doprinos bio je rad na pružanju pomoći siromašnim učenicima. U tu svrhu je u varaždinskoj Gimnaziji još od 1865. godine, djelovalo *Društvo za podpomaganje siromašnih učenika Kr. velike gimnazije varaždinske*,⁷¹ nastojeći pomoći učenicima koje roditelji nisu mogli školovati. U sljedećim desetljećima, zahvaljujući brojnim darovateljima, ono je odigralo ključnu ulogu u pomaganju brojnim siromašnim darovitim učenicima, osiguravajući im knjige, lijekove i prehranu. Profesor Filić se aktivnije uključio u njegov rad u periodu velike ekonomske krize kad je u prikupljanju priloga *Društvo* imalo sve više teškoća. Dana 15. rujna 1929. ono je promijenilo ime u *Potporno društvo* i donijelo nova pravila.⁷² Predsjednik njegovog Upravnog odbora koji se od tada biralo svake treće godine, postao je tadašnji v. d. ravnatelja Gimnazije,

---

⁶⁹ Godišnji izvještaj državne realne gimnazije u Varaždinu 1928., str. 35 – 36.

⁷⁰ Godišnji izvještaj državne i realne gimnazije u Varaždinu za šk. g. 1930., str. 5.

⁷¹ Izvjestje kraljevske gimnazije varaždinske koncem školske godine 1866., str. 25.

⁷² Godišnji izvještaj državne realne gimnazije u Varaždinu 1930., str. 25 – 26.

profesor Milan Kaman, dužnost tajnika preuzeo je profesor Josip Pauković, blagajnika profesor Ivan Kolander, dok je profesor Filić postao njegov član. *Društvo* se u okviru postojećih mogućnosti nadalje nastavilo brinuti za nabavljanje hrane, knjiga, lijekova, odjeće i obuće za siromašne učenike. Profesor Filić je dužnost člana Upravnog odbora gimnazijskog *Potpornog društva* obnašao do šk. g. 1932./33. Vjerojatno zbog novih zaduženja vezanih uz pripremu 300-godišnjice varaždinske Gimnazije, nakon toga je ovu u operativnom smislu zahtjevniju dužnost, zamijenio nešto manje zahtjevnom. Zajedno sa šefom Poreske uprave iz Čakovca, Josipom Lukačevićem postao je član njegovog *revizionalnog odbora*,⁷³ obavljajući dužnost *revizora* gotovo do kraja svoje prosvjetne karijere.⁷⁴

OBILJEŽAVANJE 300. GODIŠNJICE VARAŽDINSKE GIMNAZIJE

Budući da pripada izuzetno malobrojnoj skupini škola s ovako dugom tradicijom, razumljivo je da su cjelokupna kreativnost i potencijal varaždinske Gimnazije sredinom 30-ih godina prošlog stoljeća bili usmjereni na obilježavanje 300-te obljetnice njenog osnutka. Premda su doprinos pripremi ovog jubileja dali gotovo svi članovi profesorskog zbora, profesoru Filiću je pritom pripalo središnje mjesto. Pripreme za proslavu ovog velikog jubileja počele su se odvijati znatno ranije. Odlukom Ministarstva prosvjete Kraljevine Jugoslavije od 25. studenoga 1929., na ovoj je školi utemeljen *Školski muzej*.⁷⁵ Njegova glavna zadaća sastojala se u tome da se prikupi i sredi sav materijal koji se odnosi na rad Gimnazije od njenog osnutka do suvremenog doba. U tu svrhu je spomenutom muzeju trebalo ustupiti cjelokupnu staru arhivu, zastarjela učila, stare udžbenike, zadaće i ostale školske radove. Upućen je apel polaznicima, a posebno nekađašnjim učenicima da muzeju ustupe udžbenike, svjedodžbe, pohvalnice, slike koje se odnose na život i rad u Gimnaziji⁷⁶ kako bi se u okviru proslave priredila kulturno-povijesna izložba koja bi predstavila 300-godišnji rad ove izuzetno vrijedne ustanove. Premda je u početku vođenje muzeja bilo povjereno profesoru Wissertu,⁷⁷ zbog njegove bolesti i umirovljenja u odlučujućem završnom razdoblju je taj posao preuzeo i dovršio Krešimir Filić. Za obilježavanje jubileja bila je planirana bogata kulturno-umjetnička manifestacija čiji je program bio sustavno pripreman. Na sjednici odbora za proslavu održanoj 18. prosinca 1935. godine bio je određen program planiranog koncerta, raspored spomenute izložbe i op-

---

⁷³ *Godišnji izvještaj Državne i realne gimnazije u Varaždinu za šk. g. 1933.*, str. 49.

⁷⁴ *Drž. realna gimnazija u Varaždinu, Godišnji izvještaj za školsku godinu 1939 - 40*, str. 41.

⁷⁵ Odlukom Ministarstva prosvjete S. n. br. 41.493.

⁷⁶ *Godišnje izvješće državne realne gimnazije u Varaždinu 1930.*, str. 21.

⁷⁷ *Godišnje izvješće državne realne gimnazije u Varaždinu 1930.*, str. 7.

seg Spomenice koju se tim povodom namjeravalo izdati.⁷⁸

Obljetnica je bila obilježena dvodnevnom manifestacijom održanom tijekom 3. i 4. listopada 1936. godine. Obilježavanje je započelo u večernjim satima u subotu 3. listopada 1936., svečanim mimohodom gradskim ulicama i koncertom gimnazijske mladeži koji je održan u dvorani gradskog kazališta. Gimnazijski mješoviti zbor od 150 članova, pojačan sa svega 20% bivših učenika, pratio je orkestar vojne glazbe sastavljen uglavnom od bivših učenika, a kao solisti su uz zbor nastupili također bivši učenici varaždinske Gimnazije.⁷⁹ Nakon izvođenja himne, slijedio je program koncerta sastavljen od djela bivših učenika ove škole, uglednih hrvatskih skladatelja: Josipa Vrhovskog, Josipa Štolcera Slavenskog, Vjekoslava Ružića-Rosenberga, Nikole Fallera, Franje Dugana i Vinka Žganca koji su ih prema dogovoru sa zborovođom, profesorom Tomislavom Miškulinom, skladali za ovu priliku. Program je uvježbao i izvedbom ravnao profesor Miškulin osobno, a koncert su prenosile sve radio-postaje u zemlji uz službeni komentar profesora Krešimira Filića.⁸⁰

Slika 4. Svečana povorka povodom 300. godišnjice Gimnazije

⁷⁸ Drž. realna gimnazija u Varaždinu Godišnji izvještaj za školsku godinu 1935 - 36, str. 18.

⁷⁹ Drž. realna gimnazija u Varaždinu, Godišnji izvještaj za školsku godinu 1936 - 37, Tečaj proslave, str. 17. - 18.

⁸⁰ Drž. realna gimnazija u Varaždinu, Godišnji izvještaj za školsku godinu 1936 - 37, Tečaj proslave, str. 17. - 18.

U nedjelju 4. listopada 1936. uslijedio je međugeneracijski susret učenika i svečana misa u gimnazijskoj crkvi, zatim postavljanje spomen-ploča na obje gimnazijske zgrade i svečana akademija u okviru čijeg programa je jedna od ključnih točaka bilo izlaganje profesora Filića na temu *Značajni momenti u historiji varaždinske gimnazije*⁸¹. U gimnazijskoj zgradi bila je priređena impozantna izložba, postavljena u sedam velikih prostorija s ciljem da predstavi suvremenost, ali i bogati historijat škole⁸². Izložba je sadržavala geometrijske modele i fizikalne aparate koje je priredio profesor Slavko Rozgaj, zatim ručne radove učenica, geografske karte i reljefe (rad učenika), te učeničke crteže koje je priredio poznati umjetnik i učitelj crtanja u Gimnaziji, Vladislav Kralj Međimurec. Uz botaničke modele, originalan ručni rad čuvenog prirodoslovca profesora Franje Košćeca, veliku pozornost posjetitelja izložbe privukle su posljednje dvije prostorije u kojima je predstavljena povijest Gimnazije. U prvoj od dviju spomenutih izložbenih prostorija bili su izloženi dokumenti, stare rijetke knjige, protokoli profesorskih zborova i katalozi s imenima učenika, dok je u drugoj predstavljena bliža prošlost, uglavnom foto-materijal i bilježnice s bilješkama profesora. Za njihovo uređivanje pobrinuo se Krešimir Filić koji je kao školovani muzeolog pomogao pri postavljanju i uređivanju cjelokupnog izloženog materijala.

Povodom obljetnice bila je objavljena i *Spomenica varaždinske Gimnazije 1636.-1936.* koju je uredio profesor Filić. Uz nekoliko zapaženih stručnih tekstova tadašnjih i bivših profesora i učenika varaždinske Gimnazije, ovdje su objavljena brojna sjećanja i literarni radovi. Profesor Filić je osobno napisao kratki pregled varaždinske povijesti pod naslovom *Varaždin u povijesti*, dok je kao središnji tekst Spomenice, objavio vrlo kvalitetan sustavni pregled *Povijest varaždinske Gimnazije*, prateći ključna događanja u Gimnaziji i njezinom neposrednom okruženju od njezinog osnutka do njemu suvremenih događanja.

Zahvaljujući sve većem angažmanu profesora Filića u pripremanju proslave 300-te obljetnice varaždinske Gimnazije, šk. g. 1935./36. obveze u redovnoj nastavi bile su mu smanjene na svega 7 nastavnih sati tjedno.⁸³ Zahvaljujući zaduženjima izvan Gimnazije i u sljedećem je razdoblju u Gimnaziji bio oslobođen niza obveza, a tjedna satnica bila mu je smanjena. Zajedno sa suradnicima vodio je borbu za obnavljanje rada varaždinske Glazbene škole. Nakon što je ta akcija uspješno provedena u djelo, profesor Filić je bio imenovan za njezinog ravnatelja i tu je dužnost obnašao u razdoblju 1936.- 1941. godine. Tako je zbog spomenutih

---

⁸¹ Isto, str. 36 – 39.

⁸² Isto, *Tečaj proslave*, str. 15 – 25.

⁸³ *Drž. realna gimnazija u Varaždinu Godišnji izvještaj za školsku godinu 1935 – 36*, str. 6 – 7.

obveza, tijekom šk. g. 1936./37. u Gimnaziji držao svega 12 sati nastave tjedno,⁸⁴ 1938./39. samo 9 sati nastave povijesti,⁸⁵ dok je tijekom školske godine 1939./40. predavao samo 10 sati tjedno, vodeći i povijesni seminar u maturalnom razredu.⁸⁶ Gimnazijsko *Izvešće* za šk. g. 1942./43. navodi: *Naredbom ministra narodne prosvjete od 24. kolovoza 1942. br. 77539 pridijeljen je na službu u Gradskom muzeju u Varaždinu Krešimir Filić profesor, činovnik VI.-3 čin. raz. Drž. realne gimnazije u varaždinu u istom svojstvu.*⁸⁷ Iako je to značilo njegovo konačno povlačenje iz nastave, postavljanjem za upravitelja varaždinskog Gradskog muzeja zapravo je započelo novo razdoblje njegove aktivnosti.

ZAKLJUČAK

Premda je ubrajan među najaktivnije varaždinske javne djelatnike XX. stoljeća, Krešimir Filić je prvenstveno bio profesor u varaždinskoj Gimnaziji. Znanja i vrijednosti usvojene obrazovanjem na bečkom i praškom sveučilištu nastojao je prenijeti u varaždinsku sredinu, osiguravajući time kontinuitet kvalitetnog prosvjetnog rada ove škole i u sljedećem razdoblju. Kao predavaču takozvane nacionalne skupine predmeta, političke promjene uvjetovane rezultatima svjetskih ratova, obilježile su početak i kraj njegove prosvjetne karijere, što je neminovno utjecalo na značajne preinake u nastavi. Značajan je njegov doprinos organiziranju društvenog i kulturno–umjetničkog života u samoj gimnaziji. Organizirao je i vodio stručne izlete i učeničke ekskurzije, poticao i pomagao suradnju s roditeljima kroz rad gimnazijske *Zajednice doma i škole* i podupirao djelovanje ostalih učeničkih udruga. Posebno je značajan njegov doprinos djelovanju *Varaždinske gimnazijske ekstenze* o čemu će biti riječ u posebnom članku. Budući da se bavio istraživanjem prošlosti Varaždina i varaždinske Gimnazije, objavio je niz stručnih i znanstvenih radova i članaka vezanih uz tu tematiku. Izuzetno vrijedan bio je njegov prilog organiziranju proslave 300-te godišnjice varaždinske Gimnazije čijem je priređivanju pridonio i kao znanstvenik i kao organizator.

U svim ovdje spomenutim aktivnostima su, uz neospornu ulogu Krešimira Filića, značajan udio imali i ostali članovi tadašnjeg gimnazijskog profesorskog zbora. Taj zbor se tada sastojao od niza marljivih, sposobnih i nadarenih pojedinaca koji su svojim postignućima na različitim područjima, nadilazili prosjek običnog gimnazijskog profesora. No, njihov učinak sigurno ne bi bio toliki, barem

---

⁸⁴ *Drž. realna gimnazija u Varaždinu Godišnji izvještaj za školsku godinu 1936 - 37*, str. 28 – 29.

⁸⁵ *Drž. realna gimnazija u Varaždinu Godišnji izvještaj za školsku godinu 1938 - 39*, str. 6 – 7.

⁸⁶ *Drž. realna gimnazija u Varaždinu Godišnji izvještaj za školsku godinu 1939 - 40*, str. 6 – 7.

⁸⁷ *Godišnje izvješće državne realne gimnazije u Varaždinu 1942. - 43.*, str. 6.

na kulturnom i društvenom planu, da nije bilo integrirajućeg čimbenika kojeg nalazimo upravo u osobi profesora Krešimira Filića.

LITERATURA

1. Filić Krešimir: *Varaždinska gimnazija 1636-1936*. Varaždin, 1937.
2. *Gimnazija – SC - Gabriel Santo - Varaždin*, Varaždin, 1986.
3. Petrungar Stefan: *Pisati povijest iznova*, Zagreb, 2009.
4. *Prilozi historiji Varaždina*, Varaždin, 1967.

SAŽETAK

KREŠIMIR FILIĆ – PROFESOR U VARAŽDINSKOJ GIMNAZIJI

Profesor Krešimir Filić je svakako jedan od najistaknutijih i najsvestranijih javnih i kulturnih djelatnika u Varaždinu tijekom XX. stoljeća. Iako je svoj doprinos dao na različitim područjima, on je prvenstveno bio profesor u varaždinskoj Gimnaziji, gdje je službovao u razdoblju od 1917. do 1942. godine. Pošto je u spomenutom razdoblju uslijedilo nekoliko ključnih društveno-političkih promjena, one su se neminovno odrazile i u nastavnom procesu, posebno u nastavi takozvane nacionalne skupine predmeta koju je predavao profesor Filić.

Osim u realizaciji redovitih nastavnih poslova i vođenju povijesno-geografske stručne zbirke, on je sudjelovao u pripremanju kulturno-umjetničkih programa i priređivao stručna i prigodna predavanja namijenjena učenicima. Organizirao je i vodio brojne stručne izlete i učeničke ekskurzije, poticao je i pomagao rad učeničkih udruga i podupirao djelovanje gimnazijske Zajednice Doma i Škole. Bavio se istraživanjem prošlosti varaždinske Gimnazije, a posebno vrijedan i na znanstvenom i na organizacijskom području, bio je njegov prilog organiziranju proslave tristote godišnjice varaždinske Gimnazije.

Ključne riječi: Krešimir Filić; varaždinska gimnazija; školske zbirke; školski stručni izleti.

SUMMARY

KREŠIMIR FILIĆ – A LECTURER AT VARAŽDIN GYMNASIUM

Professor Krešimir Filić is doubtlessly one of the most prominent and versatile public and cultural figures in Varaždin in the 20th century. Despite his many fields of expertise, he was primarily a teacher at Gimnazija – Varaždin, where he worked from 1917 to 1942. Due to the fact that the mentioned period witnessed some important social and political changes, their reflections were quite prominent in the education sector, especially in the teaching of the so-called national subjects group, which was taught by Filić.

Along with his educational activity, as well as his engagement with the historical and geographic scientific collection, Filić also took part in the preparation of cultural and artistic programs and the organization of professional and educational lectures for students. He organized and was in charge of numerous school excursions and field trips. Furthermore, he enticed and helped student associations' activities and was fostering the high-school „Home and School Association“. As an active researcher of the history of Gimnazija – Varaždin, one of his most memorable and noteworthy scientific and organizational endeavours was the organization of the celebration of the 300th anniversary of Gimnazija – Varaždin.

Key Words: Krešimir Filić; Gimnazija – Varaždin; school collections; school excursions.